

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SROVNÁNÍ SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ
A EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ivo Petruš, Ph.D.

Autor práce: Petra Žůrková

Studijní obor: Cizí jazyk pro evropský a mezinárodní obchod – španělský jazyk

Ročník: III.

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 25. dubna 2009

Poděkování

Děkuji Mgr. et Mgr. Ivovi Petřu, Ph.D. za jeho ochotu, praktické rady a velmi cenné připomínky při vedení mé bakalářské práce.

ANOTACE

Téma této bakalářské práce zní Srovnání Soudního dvora Evropských společenství a Evropského soudu pro lidská práva. Jejím cílem je komparace dvou soudních institucí vycházejících ze zcela odlišného právního základu. Práce je rozdělena do třech věcných okruhů. První dvě části se zabývají každou soudní institucí zvlášť. Přitom jsem se zaměřila převážně na historický vývoj institucí, prameny práva, ze kterých vycházejí, organizační strukturu a řízení před těmito soudy. Poslední část je věnována samotnému srovnání těchto dvou soudních instancí

ABSTRACT

The theme of my Bachelor work is A comparison of the Court of Justice of the European Communities and the European Court of Human Rights. The aim of this thesis is to compare two Courts which have fully different legal basis. This thesis consist of three main chapters. The first two parts describe each one of the Courts separately. In these chapters I focused on historical development of the Courts, sources of law, organization of the Courts and procedure before the Courts. The last part shows the comparison of those two Courts.

OBSAH

1. Úvod.....	5
2. Evropský soud pro lidská práva.....	7
2.1. Základní fakta.....	7
2.2. Institucionální vývoj.....	10
2.2.1. <i>Dřívější podoba Evropského soudu pro lidská práva.....</i>	<i>10</i>
2.2.2. <i>Dnešní podoba Evropského soudu pro lidská práva.....</i>	<i>12</i>
2.3. Prameny práva.....	14
2.3.1. <i>Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.....</i>	<i>14</i>
2.4. Organizační struktura.....	16
2.4.1. <i>Soudci.....</i>	<i>16</i>
2.4.2. <i>Formy zasedání Evropského soudu pro lidská práva.....</i>	<i>17</i>
2.5. Řízení před Evropským soudem pro lidská práva.....	19
2.5.1. <i>Zahájení řízení.....</i>	<i>19</i>
2.5.2. <i>Průběh řízení.....</i>	<i>20</i>
2.5.3. <i>Rozhodnutí.....</i>	<i>21</i>
2.5.4. <i>Opravné prostředky.....</i>	<i>22</i>
3. Soudní dvůr Evropských společenství.....	24
3.1. Základní fakta.....	24
3.2. Institucionální vývoj.....	27
3.2.1. <i>Dřívější podoba Soudního dvora Evropských společenství.....</i>	<i>27</i>
3.2.2. <i>Vznik Soudu prvního stupně Evropských společenství.....</i>	<i>28</i>
3.2.3. <i>Dnešní podoba Evropského soudního systému.....</i>	<i>28</i>
3.3. Prameny práva.....	30
3.4. Organizační struktura.....	32
3.4.1. <i>Soudci a generální advokáti.....</i>	<i>32</i>
3.4.2. <i>Formy zasedání Soudního dvora Evropských společenství.....</i>	<i>33</i>
3.5. Řízení před Soudním dvorem Evropských společenství.....	34
3.5.1. <i>Zahájení řízení.....</i>	<i>34</i>
3.5.2. <i>Průběh řízení.....</i>	<i>34</i>
3.5.3. <i>Druhy řízení.....</i>	<i>35</i>

3.5.4.	<i>Rozhodnutí</i>	37
3.5.5.	<i>Opravné prostředky</i>	38
4.	Srovnání Soudního dvora Evropských společenství a Evropského soudu pro lidská práva	39
4.1.	Základní fakta.....	39
4.2.	Institucionální vývoj.....	41
4.3.	Prameny práva.....	41
4.4.	Organizační struktura.....	42
4.5.	Řízení před Soudním dvorem Evropských společenství a Evropským soudem pro lidská práva.....	42
5.	Závěr	46
	Resumen	48
	Glosář	52
	Zdroje	54
	Přílohy	56

1 ÚVOD

Ve své práci jsem se zaměřila na srovnání dvou odlišných mezinárodních soudních institucí, tj. Soudního dvora Evropských společenství a Evropského soudu pro lidská práva, které vznikly v rámci rozdílných organizací. Zatímco první instituce, tj. Soudní dvůr Evropských společenství, je institucí založenou v rámci dnešní Evropské unie¹, druhá instituce, tj. Evropský soud pro lidská práva, je institucí založenou v rámci mezinárodní organizace Rady Evropy, která je smluvně i institucionálně oddělena od Evropské unie. Cílem Rady Evropy je zejména spolupráce členských států v oblasti ochrany lidských práv.

Evropská unie, jak všichni dobře víme, není klasickou mezinárodní organizací, jakou je např. Rada Evropy. Jedná se o spojení demokratických evropských států, které mají několik společných cílů. Tyto cíle jsou zejména ekonomické a politické.²

Výběr tohoto tématu ovlivnilo také to, že jsem měla to štěstí nějaký čas pobýt v jednom z několika „hlavních měst“ Evropy, v Bruselu. Měla jsem možnost sice jen okrajově nehlédnout pod pokličku fungování některých evropských institucí, přesto mi bylo od začátku jasné, že psaní této práce mě bude zcela jistě bavit.

Cílem mé práce je porovnat tyto dva soudní mechanismy a zjistit, v čem se liší a jak každý z nich funguje. Každý z těchto mechanismů má odlišný institucionální vývoj, složení, prameny práva atd., přesto se však v něčem shodují. A to je podstatou mé práce, abych tyto dvě soudní instance popsala a na závěr také srovnala. Kapitoly jsem se snažila u obou soudů formulovat podobným způsobem.

Práci jsem rozdělila do třech hlavních částí. V první části, která se nachází pod druhou kapitolou, jsem se zaměřila na Evropský soud pro lidská práva. Hned na začátku se snažím představit tuto soudní instanci jako takovou. Pár větami popíšu, kdy a proč vznikla, jak funguje atd. V tomto bloku jsem věnovala také malou část organizaci, v rámci které vznikl Evropský soud pro lidská práva, Radě Evropy. Dále se zaměřuji na

1 Soudní dvůr Evropských společenství byl zřízen v rámci smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli.

2 Dle čl. 2 Smlouvy o EU.

historický vývoj instituce. Další část věnuji pramenům práva, ze kterých Evropský soud vychází. Z převážné části je to Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále se zaměřuji na organizační strukturu Evropského soudu pro lidská práva a v neposlední řadě popíšu řízení před Evropským soudem pro lidská práva.

V druhé části mé práce jsem se zaměřila na Soudní dvůr Evropských společenství, který je také často nazýván Evropským soudním dvorem. Kapitoly jsou podobně uspořádány jako v první části. Vzhledem k tomu, že jde o odlišné soudní instance, musím hned v úvodu podotknout, že ne všechny podkapitoly se naprosto shodují. Z převážné části se mi však podařilo sestavit je tak, aby se tyto soudní instituce daly v závěru dobře porovnat.

Závěrečnou část věnuji komparaci obou soudů. Pokusím se o srovnání základních znaků Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropských společenství.

2 EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

2.1 Základní fakta

V první podkapitole „Základní fakta“ bych ráda ve stručnosti představila mezinárodní soudní instituci Evropský soud pro lidská práva a mezinárodní organizaci, která stála při vzniku tohoto soudu. K jednotlivým oblastem se budu následně vracet a věnovat se jim podrobněji v dalších kapitolách.

Evropský soud pro lidská práva (dále též ESLP) je mezinárodní soudní dvůr, který je považován za kontrolní orgán Rady Evropy a jeho zřízení je upraveno v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod³ (dále též Evropská úmluva). Sídlo soudu je ve Štrasburku, v sídle Rady Evropy, a jeho veřejná zasedání se konají v Paláci lidských práv. Evropský soud byl zřízen 18. září 1959 Radou Evropy. Sestává se ze stejného počtu soudců jako je počet členských států Rady Evropy, které ratifikovaly Evropskou úmluvu. V roce 2009 jich je sedmačtyřicet⁴. Soudci tohoto soudu zasedají ve svých funkcích individuálně a nezávisle, protože nezastupují žádný stát.

K Evropskému soudu pro lidská práva se může obrátit jednotlivec, skupina osob, nevládní organizace nebo stát.⁵ Žalován může být pouze ten stát, který je členem Rady Evropy.

Jelikož Evropský soud pro lidská práva vděčí za svůj vznik hlavně Radě Evropy, věnovala bych v této kapitole malou část i zmíněné organizaci. „Rada Evropy je nejstarší politickou organizací na evropském kontinentu.“⁶ Je považována za významnou mezinárodní organizaci, která usiluje o rozvoj právní spolupráce členských států v oblasti lidských práv a základních svobod. Cílem Rady Evropy je dle čl. 1 jejího Statutu dosažení větší jednoty mezi členskými zeměmi za účelem ochrany uskutečňování ideálů a zásad, které jsou jejich společným dědictvím, a usnadňování jejich hospodářského a společenského rozvoje.

3 Publikována ve Sbírce zákonů pod č. 209/1998 Sb.

4 Seznam soudců naleznete v příloze I.

5 Dle čl. 34 Evropské úmluvy.

6 http://www.radaevropy.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=27

Rada Evropy byla založena v roce 1949. Jejími zakládajícími členy bylo deset většinou západoevropských států⁷ s parlamentní demokracií a pluralitním politickým systémem, které podepsaly 5. května 1949 v Londýně (Londýnská smlouva) Statut Rady Evropy. Své sídlo má ve francouzském Štrasburku.

Postupem času se působnost Rady Evropy rozšířila i do z hlediska politického vývoje problematičtějších oblastí, jako bylo území bývalého nacistického Německa, a na jihovýchod (Řecko), resp. do Malé Asie (Turecko). V padesátých letech měla Rada Evropy patnáct členů.⁸ Šedesátá léta byla důležitá jak z hlediska vzniku soudní kontroly dodržování Evropské úmluvy (Evropská komise pro lidská práva a Evropský soud pro lidská práva), tak z hlediska přijetí další z jejich základních smluv – Evropské sociální charty, která byla přijata 18. října 1961 v Turíně.⁹

Celoevropskou organizací se Rada Evropy stala až po pádu železné opony, která rozdělovala východ a západ Evropy. V 90. letech docházelo k významnému rozšiřování působnosti této mezinárodní organizace do zemí z postkomunistické Evropy. V roce 1990 a 1991 přistoupilo Maďarsko a Polsko. Česká republika se stala členem Rady Evropy dne 30. června 1993. V současnosti je Rada Evropy organizací sdružující sedmačtyřicet zemí. Status pozorovatele poskytla Rada Evropy dalším pěti zemím.¹⁰

Dle Statutu Rady Evropy jsou orgány Rady Evropy Výbor ministrů, Parlamentní shromáždění a Sekretariát Rady Evropy¹¹ Mezi další orgány Rady Evropy patří také Generální tajemník, úřad Komisaře pro lidská práva, Kongres místních a regionálních orgánů Rady Evropy a Evropský soud pro lidská práva.¹²

V neposlední řadě je také třeba zmínit jazykový režim Evropského soudu pro lidská práva. Úředními jazyky Rady Evropy jsou angličtina a francouzština.¹³ Důvod výběru této dvojice světových jazyků je jednoduchý. Jde totiž o dva hlavní komunikační jazyky

7 Zakládajícími členy Rady Evropy jsou Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Švédsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irska.

8 Kromě Německa, Řecka a Turecka přistoupil také Island a Rakousko.

9 Pítrová L., Pomahač R.: Evropské správní soudnictví. C.H Beck, Praha 1998.

10 Svatá stolice, Spojené státy americké, Kanada, Japonsko a Mexiko.

11 Statut Rady Evropy, čl. 10, kapitola III.

12 <http://www.radaevropy.cz/>, tyto orgány nemají právní základ ve Statutu Evropy, ale v jiných právních dokumentech.

západní Evropy v době po druhé světové válce.¹⁴ „V parlamentním shromáždění se používají jako pracovní jazyky také němčina, italština a ruština. Za určitých podmínek se při jednání tlumočí i z dalších jazyků.“¹⁵

13 Dle čl. 12 Statutu Rady Evropy. Jednací řády Výboru ministrů a Parlamentního shromáždění určí možnosti použití i jiných jazyků.

14 Křepelka F.: Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi. Masarykova univerzita, Brno 2007.

15 Rada Evropy: 800 milionů Evropanů. Dokumentační a informační středisko Rady Evropy, Praha 2001, str. 9.

2.2 Institucionální vývoj

„Evropský soud pro lidská práva prošel určitým vývojem, než se skutečně stal odděleným, nezávislým a nestranným mezinárodním soudem regionálního charakteru.“¹⁶ Současná podoba Evropského soudu byla vytvořena na základě 11. Protokolu k Evropské úmluvě¹⁷, který vstoupil v účinnost dne 1. ledna 1998. Od této chvíle došlo k nahrazení Evropské komise pro lidská práva a Evropského soudu pro lidská práva „novým“ Evropským soudem pro lidská práva, který nyní vykonává svou činnost jako permanentně zasedávající úřad.

2.2.1 Dřívější podoba Evropského soudu pro lidská práva

Původně byl Evropský soud pro lidská práva součástí tripartitní struktury, a to spolu s Evropskou komisí pro lidská práva a Výborem ministrů. Mezi tzv. „štrasburské instituce“, jak se jim říká podle jejich sídla, patří dva orgány zřízené speciálně Evropskou úmluvou (tj. Evropská komise pro lidská práva a Evropský soud pro lidská práva) a jeden politický orgán Rady Evropy (tj. Výbor ministrů).

a) Evropská komise pro lidská práva

Evropská komise pro lidská práva (dále též Evropská komise) byla prvním ze dvou speciálních orgánů zřízených podle čl. 19 Evropské úmluvy. Podle původní úpravy štrasburské procedury se Evropská komise zabývala individuálními návrhy v první fázi řízení. Evropská komise se označovala za orgán smíšené povahy, neboť plnila funkci rozhodovací¹⁸, funkci vyšetřovací a conciliační,¹⁹ a konečně funkci kvazirozhodovací, což znamená, že vydávala zprávu s názorem na podstatu věci v případě neúspěchu smírního řízení.²⁰

Evropská komise byla pověřena vyjadřovat se k otázce přijatelnosti stížnosti, zajišťovala fakta o případu, vydávala právní názor na podstatu věci a byla též oprávněna přispívat ke smírnému řešení sporu (byla-li stížnost prohlášena za přijatelnou) nebo formulovat názor, zda došlo k porušení Evropské úmluvy či nikoliv. V případě, že ke

16 Prouzová A.: Evropský soud pro lidská práva: organizace, pravomoci, řízení. Linde, Praha 2004, str. 17.

17 Publikován ve Sbírce zákonů pod č. 243/1998 Sb.

18 Rozhodovala o přijatelnosti podání.

19 Zjišťovala fakta a hledala smírné řešení sporu.

20 Šturma P.: Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv. Univerzita Karlova, Praha 1994.

smíru nedošlo, vypracovala Evropská komise zprávu, ve které shrnula skutkový stav a vyjádřila svůj názor na opodstatněnost stížnosti. Zpráva byla poté postoupena Výboru ministrů. Závěr Evropské komise o tom, zda věc má či nemá být ESLP předložena, měl zásadní význam, a to do doby, než byl Protokolem č. 9 Evropské úmluvy umožněn stěžovatelům po projednání stížnosti v Evropské komisi přístup k Evropskému soudu pro lidská práva.²¹

Evropská komise byla nestálým kolektivním a nezávislým orgánem. Počet členů Evropské komise odpovídal počtu smluvních stran Evropské úmluvy s tím, že každý stát mohl být zastoupen jediným příslušníkem. Evropská komise zasedala v plénu, mohla vytvářet sedmičlenné senáty a tříčlenné výbory. Tříčlenné výbory Evropské komise mohly jednomyslně rozhodnout o nepřijatelnosti návrhu nebo ho vyškrtnout ze seznamu stížností. Sedmičlenné senáty Evropské komise²² mohly vyřídit případy na základě ustálené judikatury nebo stížnosti, které nevyvolávaly otázky týkající se výkladu či plnění Evropské úmluvy. Pouze plenární zasedání Evropské komise mohlo posuzovat mezistátní stížnosti, věc postoupit Evropskému soudu, anebo schvalovat Jednací řád Evropské komise. Zasedání Komise byla důvěrná, a proto neveřejná.²³

b) Evropský soud pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva byl zřízen v roce 1959. Na rozdíl od Evropské komise se Evropský soud pro lidská práva skládal ze stejného počtu soudců, jaký byl počet členských států Rady Evropy,²⁴ nikoli počet smluvních stran Evropské úmluvy. Proto se mohlo stát, že Evropský soud pro lidská práva měl více soudců než Evropská komise členů, pokud zpravidla nový členský stát Rady Evropy nebyl ještě smluvní stranou Evropské úmluvy.

Dle čl. 39 Evropské úmluvy byli soudci Evropského soudu pro lidská práva voleni Parlamentním shromážděním Rady Evropy²⁵. Každý členský stát mohl navrhnout tři

21 Pítrová L., Pomahač R: Evropské správní soudnictví. C.H. Beck, Praha 1998.

22 Zřízeny 8. Protokolem k Evropské úmluvě.

23 Šturma P.: Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv. Univerzita Karlova, Praha 1994.

24 Dle čl. 38 Evropské úmluvy ve znění Protokolů č. 3, 5 a 8.

25 V současnosti jsou soudci voleni také Parlamentním shromážděním Rady Evropy.

kandidáty. Soudci byli voleni na devět let, přičemž každé tři roky se obnovovala jedna třetina soudců.

Evropský soud pro lidská práva byl do účinnosti 11. Protokolu k Evropské úmluvě pověřen vydávat konečné rozsudky, které mu byly postupovány Evropskou komisí. K projednávání věcí ustanovoval ESLP devítičlenný senát, ovšem věci se mohl zabývat až poté, kdy Evropská komise oznámila, že nedošlo ke smírnému urovnání sporu. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva byl konečný a závazný a nad jeho výkonem dohlížel Výbor ministrů Rady Evropy. Jednotlivci nebyli oprávněni předložit věc ESLP.²⁶

c) Výbor ministrů²⁷

Výbor ministrů je orgán zřízený Radou Evropy.²⁸ Je to mezivládní orgán složený z ministrů zahraničních věcí všech členských států Rady Evropy. Členové Výboru ministrů vystupují jako představitelé vlád na rozdíl od členů Evropského soudu pro lidská práva, jež zasedají jako nezávislí odborníci v otázkách lidských práv. Kromě řady funkcí vykonávané v rámci Rady Evropy byl Výbor ministrů pověřen přijímat rozhodnutí ve věcech, které nespádaly do kompetence Evropského soudu pro lidská práva a mohl poškozenému stěžovateli přiznat spravedlivé zadostiučinění. Výbor ministrů také dohlížel nad výkonem rozsudků ESLP.²⁹

2.2.2 Dnešní podoba Evropského soudu pro lidská práva

Tento tripartitní systém si v průběhu času vyžádal změnu, a to z důvodu narůstajícího počtu stížností podávaných k Evropské komisi a Evropskému soudu pro lidská práva a rostoucímu počtu členských zemí Rady Evropy. „Tyto orgány byly zavaleny stovkami nevyřízených věcí a průměrná délka trvání kompletního řízení přesáhla dobu sedm let. Proto byl dne 11. května 1994 otevřen k podpisu pro státy, které ratifikovaly Evropskou úmluvu, 11. Protokol k Evropské úmluvě představující zásadní revizi štrasburského systému. Účinnosti nabyl dne 1. listopadu 1998. Protokol vychází z toho, že možnost individuálního a přímého přístupu k Evropskému soudu pro lidská

26 Prouzová A.: Evropský soud pro lidská práva: organizace, pravomoci a řízení. Linde, Praha 2004.

27 Orgán fungující i v současnosti.

28 dle čl. 13 Statutu Rady Evropy.

29 Tuto pravomoc má Výbor ministrů i v současné době.

práva bude využívat stále více stěžovatelů. Evropská komise, pokud by nadále působila, by zřejmě byla jen mezičlánkem zbytečně prodlužujícím již beztak dlouhé řízení. Proto bylo rozhodnuto o převedení odborné i technické kapacity Evropské komise přímo na Evropský soud pro lidská práva.³⁰ Za důležitý přínos této reformy se tedy pokládá možnost jednotlivce přímo se obracet na ESLP se svou stížností.

Důležitou změnou je také to, že první fáze před Evropskou komisí v novém režimu odpadá a stěžovatel nemusí čekat na výsledek tohoto předběžného řízení. Protokol zároveň omezuje pravomoc Výboru ministrů. Byla mu ponechána pouze jeho pravomoc dohlížet nad výkonem rozsudků vydaných Evropským soudem pro lidská práva. Pravomoc rozhodovat o porušení Evropské úmluvy ve stížnostech mu byla odebrána. Individuální stížnost postupuje přímo k „filtračnímu senátu“ (tříčlennému výboru) Evropského soudu pro lidská práva, který rozhodne o její přípustnosti.

30 Pítrová L., Pomahač R.: Evropské správní soudnictví. C.H. Beck, Praha 1998, str. 322.

2.3 Prameny práva

Jedním z hlavních základních pramenů, kterými se řídí Evropský soud pro lidská práva, je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.³¹ Evropská úmluva je považována za jeden z klíčových úspěchů Rady Evropy. Jde o pramen, který je neustále doplňován dodatkovými protokoly, které rozšiřují a pozměňují jak např. práva chráněná Evropskou úmluvou, tak pravomoci a fungování Evropského soudu pro lidská práva.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod je také pramen, na základě kterého byl zřízen Evropský soud pro lidská práva. Řízení před ESLP je dále upraveno Jednacím řádem Evropského soudu pro lidská práva.

2.3.1 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Evropská úmluva byla vypracována v rámci Rady Evropy. Podepsána byla v Římě dne 4. listopadu 1950 a v platnost vstoupila v září 1953. Evropská úmluva, která vychází především ze Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948,³² byla založena, aby se dosáhlo cílů Rady Evropy prostřednictvím ochrany a rozvoje lidských práv a základních svobod.

Evropská úmluva představuje první právně závazný mezinárodní instrument v oblasti lidských práv, který usiluje o ochranu širokého okruhu občanských a politických práv. Evropská úmluva vytyčuje soubor práv a svobod člověka a vyžaduje od každé smluvní strany zaručit jejich výkon všem jednotlivcům podléhajícím jejich pravomoci. Význam Evropské úmluvy spočívá nejen v rozsahu práv, která zahrnuje, ale zejména v kontrolním mechanismu, který je její součástí (Evropský soud pro lidská práva).³³

V Evropské úmluvě je mimo jiné zakotveno právo na život, na ochranu proti mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení, na svobodu a bezpečnost, na spravedlivý soud, na svobodu projevu, myšlení, svědomí a náboženské vyznání, na uzavření manželství, na respektování soukromí a rodinného života, obydlí a korespondence, a právo na

31 K dalším významným dokumentům patří také Evropská sociální charta, Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin.

32 Přijata Valným shromážděním OSN pro posílení ochrany lidských práv v mezinárodním měřítku.

33 Šturma P.: Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv. C.H. Beck, Praha 2003.

svobodného pokojného shromažďování a sdružování. Další práva jsou zakotvena v dodatkových protokolech, např. zrušení trestu smrti.³⁴

³⁴ Trest smrti byl zrušen Protokolem č. 6 k Evropské úmluvě.

2.4 Organizační struktura

Evropský soud pro lidská práva, vytvořený v souladu s Evropskou úmluvou ve znění posledního Protokolu č. 14³⁵, je souborem soudců, kteří jsou voleni Parlamentním shromážděním Rady Evropy. Právní úprava Evropského soudu je zakotvena v čl. 19-51 Evropské úmluvy. Řízení před ním je dále konkretizováno Jednací řádem Evropského soudu pro lidská práva.³⁶ K projednání předložených případů zasedá ESLP jako samosoudce³⁷, ve výborech, v senátech a ve Velkém senátu či plénu Soudu.³⁸ Evropský soud pro lidská práva zřizuje také sekce. V této kapitole jsem vycházela především z Evropské úmluvy a Jednacího řádu Evropského soudu pro lidská práva.

V současnosti se ESLP dělí na pět sekcí³⁹, o jejichž složení se rozhoduje každé tři roky s ohledem na různé právní systémy existující ve smluvních stranách a též z hlediska potřeby vyváženého zastoupení jednotlivých regionů a pohlaví. Každý soudce Evropského soudu pro lidská práva je členem jedné sekce. Sekce jsou ustanovovány na návrh předsedy Soudu plénem Soudu. Každá sekce má svého předsedu, z nichž dva jsou zároveň místopředsedy Soudu. Předsedům sekcí pomáhají a v případě potřeby je zastupují místopředsedové sekcí, volení příslušnými sekcemi.⁴⁰

2.4.1 Soudci

Evropský soud pro lidská práva se skládá ze soudců, jejichž počet se rovná počtu smluvních stran Evropské úmluvy.⁴¹ Neexistuje omezení týkající se počtu soudců, kteří mají stejné státní občanství. Funkce vzniká zvolením. Soudci jsou voleni na dobu devíti let a nemohou být znovu zvoleni.⁴² Soudci se účastní činnosti soudu jako soukromé osoby a nezastupují žádný stát. Nemohou vykonávat činnost, která by byla neslučitelná s jejich nezávislostí, nestranností či s požadavky souvisejícími se stálým výkonem funkce.⁴³ Funkce soudce zaniká dovršením věku 70 let, demisí nebo odvoláním.

35 Přijatý 13. května 2004 ve Štrasburku.

36 Nové znění Jednacího řádu Soudu zahrnuje změny přijaté plénem Soudu 7. července 2003, které nabyly platnosti 1. listopadu 2003.

37 Dle 14. Protokolu k Evropské úmluvě.

38 Dle čl. 6 14. Protokolu Evropské úmluvy.

39 Dle čl. 25 Jednacího řádu Soudu.

40 http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/54D7C7A0-1E46-4556-8154-FEB19532E644/0/CZE_Infodoc.pdf

41 V současnosti jich je 47.

42 Dle čl. 23 14. Protokolu Evropské úmluvy.

43 Dle čl. 26 odst. 3 Evropské úmluvy.

Dle Jednacího řádu Soudu jsou soudci zpravodajové jsou ustanovováni v sekcích, výborech, senátech a ve Velkém senátu. Tito soudci jsou pověřováni k vypracování zprávy o stížnosti. Soudce zpravodaj může v rámci své činnosti požádat strany, aby mu ve stanovené lhůtě předložily informace týkající se skutkového stavu, dokumenty nebo jiné materiály, které považují za relevantní. Soudce zpravodaj se může též vyjádřit k předloženým materiálům stěžovatele, zda je stížnost přijatelná nebo má být vyškrtnutá ze seznamu stížností. Soudce zpravodaj předkládá zprávy, návrhy a další dokumenty, které mohou výboru, senátu nebo jeho předsedovi pomoci při plnění jejich úkolů. Pokud se jedná o mezistátní stížnost, může předseda ve Velkém senátu určit i více soudců zpravodajů.

Evropskému soudu pro lidská práva napomáhá jeho kancelář, kde pracují hlavně právníci ze všech členských států, kteří jsou též známí jako soudní tajemníci. Úkolem kanceláře je pomáhat především předsedovi Soudu ve výkonu jeho funkcí.⁴⁴

2.4.2 Formy zasedání Evropského soudu pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva zasedá v několika formacích. Zasedá-li v plném počtu, jedná se o zasedání v plénu Soudu. Plénum Soudu volí na tříleté období svého předsedu a jednoho nebo dva místopředsedy, kteří mohou být zvoleni znovu. V jeho pravomoci je zřizování senátů a sekcí, volba jejich předsedů, přijímání Jednacího řádu Soudu, volba vedoucího kanceláře (tajemníka) a jednoho nebo více zástupců.⁴⁵ Zasedání pléna Soudu se koná minimálně jednou za rok za účelem projednání administrativních otázek.

V rámci každé sekce se na principu rotace vytvářejí senáty⁴⁶ složené ze sedmi soudců. Senát se vždy skládá z předsedy sekce a soudce zvoleného za dotčenou smluvní stranu. V případě, že národní soudce není členem dané sekce, ke které byla stížnost přidělena, zasedá v senátu jako jeho člen *ex officio*. Členové sekce, kteří nerozhodují v určité věci jako členové senátu, se zasedání zúčastňují jako soudci-náhradníci.

44 Prouzová A., Evropský soud pro lidská práva, organizace, pravomoci, řízení, Linde Praha.

45 Dle čl. 26 11. Protokolu k Úmluvě.

46 Dle čl. 26 Jednacího řádu Soudu.

V rámci každé sekce vytváří senát také výbory⁴⁷ složené ze tří soudců. Rozhodují o tom, zda je stížnost přijatelná nebo má být vyškrtuta ze seznamu případů. Říká se jim také „filtrační senát“. Výbory se zřizují na období jednoho roku, a to rotací mezi členy každé sekce, s výjimkou předsedy sekce.

Velký senát⁴⁸ se skládá ze sedmnácti soudců a alespoň ze tří soudců-náhradníků. Členy Velkého senátu jsou předseda, místopředsedové Soudu a předsedové sekcí a další soudci vybraní v souladu s Jednací řádem Soudu. Velký senát rozhoduje o případech vyvolávající závažnou otázku týkající se výkladu nebo aplikace Evropské úmluvy a jejích protokolů. Nemohou-li se soudci zasedání Velkého senátu zúčastnit, jsou nahrazení soudci-náhradníky. O vyhovění postoupení věci senátem Velkému senátu rozhoduje tzv. kolegium pěti soudců Velkého senátu.

47 Dle čl. 27 Jednacího řádu Soudu.

48 Dle čl. 27 Jednacího řádu Soudu.

2.5 Řízení před Evropským soudem pro lidská práva

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva je jednostupňové. Úprava před rokem 1998 zakotvovala řízení dvoustupňové. Řízení před ESLP je upraveno Evropskou úmluvou, dále pak Jednacím řádem Soudu, v čl. 31 a následující. Stadia soudního řízení před Evropským soudem pro lidská práva se dají rozdělit jako:

Zahájení řízení, pod které spadá:

- podání stížnosti;
- posouzení stížnosti výborem soudců nebo senátem.

Průběh řízení, pod které spadá:

- rozhodnutí o přijatelnosti;
- zjištění skutkového stavu věci a pokus o smírné urovnání sporu

a rozsudek, pod který spadá:

- rozhodnutí senátu ve věci samé;
- postoupení věci Velkému senátu;
- konečné rozhodnutí Velkého senátu.

Dle čl. 33. a 34 11. Protokolu k Evropské úmluvě má způsobilost být účastníkem v řízení před Evropským soudem každý členský stát, dále každá fyzická osoba, nevládní organizace nebo skupina osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Evropskou úmluvou a jejími protokoly. Řízení před Evropským soudem jsou kontradiktorní a veřejná.

2.5.1 Zahájení řízení

První písemná fáze podání stížnosti by se dala nazvat přípravným řízením. V této fázi se oznámí údajné porušení práva jednotlivce, které je zaručené v Evropské úmluvě. Jednotlivec ovšem může nejprve zaslat neformální dopis v kterémkoliv jazyce písemně s jeho podpisem nebo podpisem jeho zástupce. Přestože individuální stěžovatelé mohou podat stížnost sami, doporučuje se, aby byli právně zastoupeni. V tomto neformálním dopise by měl stěžovatel vylíčit stručně fakta případu, právní kroky učiněné v rámci

vnitrostátního řízení a obsah porušeného práva. Měl by také odkázat na články Evropské úmluvy, o kterých se domnívá, že byly porušeny. Základní podmínkou přijetí stížnosti je podání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců od konečného vnitrostátního rozhodnutí. Platné datum podání stížnosti je proto datum uvedené na obálce předběžného dopisu.

Kancelář Soudu vytvoří spis s uvedením spisové značky. Po obdržení předběžného dopisu se stěžovateli zašle oficiální formulář stížnosti. Tento oficiální formulář stěžovatel vyplní a zašle zpět Soudu s náležitými kopiemi rozhodnutí, ze kterých je patrné, že došlo k vyčerpání všech vnitrostátních oprávněných prostředků. Oficiální stížnost se obvykle zasílá zpět ve lhůtě šesti týdnů. Podání musí obsahovat správné datum zaslání stížnosti, aby Soud mohl zjistit, zda stěžovatel tuto stížnost podal v šestiměsíční lhůtě, která je stanovena v Evropské úmluvě. Po zpětném zaslání oficiální stížnosti Soudu je tato stížnost oficiálně zaregistrovaná.

Před vlastním řízením před výborem, senátem složeného ze sedmi soudců nebo Velkým senátem, je nutno podotknout, že Evropský soud může v souladu s čl. 37 Evropské úmluvy v kterémkoliv stádiu řízení rozhodnout o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů. Podá-li k Soudu stížnost fyzická osoba nebo stát, stížnost po jejím zaregistrování postupuje jedné ze sekcí Soudu. Důležitou úlohu následně sehrává soudce zpravodaj, který stížnost připravuje k projednání v senátu nebo výboru. Soudce zpravodaj připraví zprávu o stížnosti a může též od zúčastněné strany vyžadovat potřebné dokumenty. Soudce zpravodaj určí, zda stížnost bude projednána ve výboru nebo v senátu skládajícího se ze sedmi soudců.⁴⁹

2.5.2 Průběh řízení

Jak už bylo zmíněno, každá individuální stížnost je přidělena jedné ze sekcí, jejíž předseda určí soudce zpravodaje, který po předběžném přezkoumání věci určí, zda bude věc předložena výboru nebo senátu. Dle čl. 28 Evropské úmluvy může výbor jednomyslným hlasováním prohlásit stížnost za nepřijatelnou nebo ji vyškrtnout ze seznamu bez jakéhokoliv dalšího šetření. Rozhodnutí výboru je konečné. Pokud výbor

⁴⁹ Prouzová A.: Evropský soud pro lidská práva: organizace, pravomoci a řízení. Linde, Praha 2004.

nemůže dosáhnout jednomyslného hlasování, stížnost postupuje senátu, který rozhoduje o její přijatelnosti či nepřijatelnosti. Dle čl. 35 Evropské úmluvy je přijatelnost podání podmíněna vyčerpáním všech dostupných vnitrostátních opravných prostředků a dodržáním šestiměsíční lhůty ode dne konečného vnitrostátního rozhodnutí. Další podmínky stanoví, že stížnost nesmí být anonymní, dále nesmí jít o opakované podání v téže věci (již dříve projednávané Evropským soudem pro lidská práva nebo předložené jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instituci, pokud neobsahuje žádné nové důležité informace) a konečně stížnost nesmí být zjevně bezdůvodná, představující zneužití práva nebo neslučitelná s ustanoveními Evropské úmluvy.

2.5.3 Rozhodnutí

Rozhodl-li senát o přijatelnosti stížnosti, znamená to, že stížnost byla přijata k rozhodnutí ve věci samé (rozhoduje se též o spravedlivém zadostiučinění). Před rozhodnutím ve věci samé plní senát funkci vyšetřovací (zjišťuje skutkový stav věci) a dle čl. 38 Evropské úmluvy navrhuje pokus o smírné urovnání sporu. Jestliže se strany dohodnou na smíru, stížnost se vyškrtne ze seznamu případu formou rozhodnutí.⁵⁰ Pokud není dosaženo smíru, ani nedojde k vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů, Evropský soud rozhodne ve věci samé a o nároku na spravedlivé zadostiučinění.⁵¹

Dle čl. 46 Evropské úmluvy jsou všechny konečné rozsudky Evropského soudu pro lidská práva pro smluvní státy, jež jsou stranou ve sporu, závazné. Poté, co se rozsudek stane pravomocným, nastupuje poslední fáze štrasburské procedury – dohled nad výkonem rozsudku, který je svěřen Výboru ministrů. Tento orgán Rady Evropy je oprávněn kontrolovat, zda státy, uznané zodpovědnými za porušení Evropské úmluvy, přijaly opatření nutná ke splnění specifických nebo obecných povinností vyplývajících z rozsudků Evropského soudu pro lidská práva.

⁵⁰ Dle čl. 39 Evropské úmluvy ve znění 11. Protokolu.

⁵¹ Dle čl. 41 Evropské úmluvy ve znění 11. Protokolu.

Podle čl. 74 Jednacího řádu Evropského soudu pro lidská práva by měl rozsudek Soudu obsahovat:

- jméno předsedy a ostatních soudců tvořených senátem a jméno tajemníka nebo jeho zástupce;
- datum vydání rozsudku a datum jeho vynesení;
- označení stran;
- jména zástupců, právníků a poradců stran;
- popis řízení;
- vylíčení skutkového stavu;
- souhrn závěrů stran;
- právní odůvodnění;
- výrok;
- případné odůvodnění o úhradě nákladů řízení;
- uvedení počtu soudců, kteří tvořili většinu;
- případné připojení stanoviska, jehož text je autentický.

Dle čl. 76 Jednacího řádu Evropského soudu Soud vydává rozsudky v angličtině nebo francouzštině, nestanoví-li, že rozsudek bude vydáván v obou jazycích. Zveřejnění rozsudku v oficiální sbírce Soudu je realizováno v obou oficiálních jazycích Evropského soudu pro lidská práva.

Kromě rozhodování ve sporných případech může Evropský soud pro lidská práva dle čl. 47 Evropské úmluvy na žádost Výboru ministrů vydávat poradní stanoviska o právních otázkách týkajících se výkladu Evropské úmluvy a jejích protokolů. Rozhodnutí Výboru ministrů, kterým Evropský soud pro lidská práva žádá o poradní stanovisko, je přijímáno většinou hlasů.

2.5.4 Opravné prostředky

Dle čl. 43 Evropské úmluvy může ve výjimečných případech každá zúčastněná strana v tříměsíční lhůtě od data rozsudku požádat o postoupení věci Velkému senátu. Pokud strany prohlásí, že nebudou žádat o postoupení věci, nebo žádná z nich tak v

tříměsíční lhůtě neučiní, anebo když kolegium pěti soudců Velkého senátu zamítne žádost, stává se rozsudek senátu konečným. Pětičlenné kolegium složené z předsedy Soudu a předsedů sekcí žádost přijme, pokud věc vyvolává závažnou otázku týkající se výkladu nebo provádění Evropské úmluvy nebo jejích protokolů, anebo závažný problém obecného významu. Rozsudek Velkého senátu je vždy konečný.

Vyjde-li najevo skutečnost, která by mohla svým charakterem mít rozhodující vliv na posouzení již rozhodnuté věci a pokud byla tato skutečnost v době rozsudku Soudu neznáma a nemohla být známa ani jedné ze stran, může se strana obrátit na Evropský soud pro lidská práva s žádostí o revizi rozsudku, a to ve lhůtě šesti měsíců od okamžiku, kdy vyšla daná skutečnost najevo.⁵²

⁵² Dle čl. 80 Jednacího řádu Evropského soudu pro lidská práva.

3 SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

3.1 Základní fakta

Soudní dvůr Evropských společenství (dále též ESD), někdy nazýván Evropským soudním dvorem, je orgánem Evropské unie. Soudní dvůr Evropských společenství zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění jednotlivých ustanovení komunitárního práva a dohlíží nad jednotností interpretace a aplikace komunitárního práva ve všech členských státech. Dohlíží také nad tím, aby výklad Soudního dvora Evropských společenství odpovídal duchu Evropských společenství a evropské integrace.

ESD byl zřízen Pařížskou smlouvou⁵³ roku 1951, ačkoli oficiální název „*Soudní dvůr Evropských společenství*“ nese až od roku 1957, po vzniku dalších dvou společenství EHS – Evropské hospodářské společenství a EURATOM – Evropské společenství pro atomovou energii.⁵⁴ Postupně byly vytvořeny v rámci Evropského společenství další dva soudy, a to Soud prvního stupně a Soud pro veřejnou správu. Soudní dvůr Evropských společenství má sídlo v Lucemburku.

Soudní dvůr Evropských společenství je složen ze stejného počtu soudců, jako je počet členských států Evropské unie, tedy ze sedmadvaceti soudců.⁵⁵ Soudcům ESD napomáhají také generální advokáti při výkonu jejich práce.

K Soudnímu dvoru Evropských společenství se může obrátit každý členský stát, který se domnívá, že jiný členský stát porušil komunitární právo. ESD může rozhodovat i o podáních od fyzických a právnických osob.

Na rozdíl od Evropského soudu pro lidská práva nevdechí Soudní dvůr Evropských společenství klasické mezinárodní organizaci, nýbrž Evropské unii,⁵⁶ která se jeví jako specifický integrační útvar v současnosti sdružující sedmadvacet zemí Evropy. Toto společenství má nadstátní charakter, protože je založeno na vlastním právním řádu.

53 Smlouva o založení ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli.

54 <http://curia.europa.eu/cs/instit/services/dpi/historiq.pdf>

55 Seznam soudců naleznete v příloze II.

56 Evropská unie není z právního hlediska mezinárodní organizací, neboť nemá právní subjektivitu.

Po skončení druhé světové války byla snaha vytvořit politické a ekonomické sjednocení Evropy. Cílem evropské integrace bylo především vytvoření pevného politického a hospodářského jednotného celku a zajištění bezpečnosti v Evropě.

Původní Evropské společenství uhlí a oceli bylo založeno při podpisu Pařížské smlouvy roku 1951 na dobu padesát let. O šest let později, tedy roku 1957, byly založeny Římskými smlouvami další dvě nadstátní organizace – Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii. Zakládajícími členy bylo šest západoevropských zemí.⁵⁷ V roce 1965 (se vstupem v platnost od r. 1967) při podpisu Slučovací smlouvy došlo ke sjednocení všech tří společenství pod jedno společenství používající název – Evropská společenství. V roce 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva o založení Evropské unie. Česká republika se stala členem Evropské unie 1. května 2004.

Existence tohoto autonomního právního systému logicky vyžadovalo a stále vyžaduje i jeho institucionální zajištění. Proto vznikl roku 1951 mimo jiné soudní orgán, který zajišťoval jak dodržování práva Společenství v členských státech, tak jednotný výklad a aplikaci práva Evropského společenství národními soudy členských států Evropských společenství.

Jazykový režim Evropské unie rozeznává jazyky autentické a jazyky úřední⁵⁸. Evropská unie má třiatvacet autentických jazyků, tj. jazyky všech členských států, ve kterých jsou vyhotoveny zřizovací smlouvy, které jsou považovány za právo primární. Nikde ve světě neexistuje srovnatelné mnohojazyčné zachycení práva jako je tomu právě v Evropské unii.⁵⁹ Úřední jazyky jsou ty, ve kterých se povinně zveřejňují nařízení, směrnice, rozhodnutí a také všechny akty druhého a třetího pilíře Evropské unie, tedy právo sekundární. Do úředních jazyků se rovněž překládají rozsudky Soudního dvora Evropských společenství. Evropská unie má v roce 2009 stejný počet autentických i úředních jazyků.

⁵⁷ Belgie, Německo, Francie, Itálie, Lucembursko a Nizozemí.

⁵⁸ Dle čl. 290 a 314 Smlouvy ES a nařízení č. 1/1958 EHS.

⁵⁹ Křepelka F.: Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi. Masarykova univerzita, Brno 2007.

Jazykem řízení před Soudním dvorem Evropských společenství je kterýkoliv z třiatvaceti úředních jazyků Evropské unie⁶⁰, tedy i čeština. Jazyk si volí žalobce. Je-li odpůrcem členský stát nebo jednotlivec, je tímto jazykem jeho jazyk. V řízení o předběžné otázce je tímto jazykem jazyk vnitrostátního soudu, který se na Soudní dvůr Evropských společenství obrací. Jednání konající se během ústní části řízení jsou simultánně tlumočena podle potřeby do jednotlivých úředních jazyků Evropské unie.

Oficiální a jiné dokumenty ESD jsou publikovány především v jazyce francouzském, případně také anglickém a postupně i českém (na internetových stránkách Evropského soudního dvora). Porady a schůze soudců probíhají bez tlumočnicka ve společném jazyce, kterým je tradičně francouzština.⁶¹

⁶⁰ Francouzština, němčina, italština, nizozemština, angličtina, irština, dánština, řečtina, portugalština, španělština, fínština, švédština, čeština, estonština, litevština, lotyšština, maďarština, maltština, polština, slovenština, slovinština a nově bulharština a rumunština.

⁶¹ Tyč. V.: Úvod do mezinárodního a evropského práva. Masarykova univerzita, Brno 2007.

3.2 Institucionální vývoj

Soudní dvůr Evropských společenství prošel od svého vzniku permanentním vývojem a změnami, které ho potkaly zejména v letech 1957, 1986, 1992, 1997 a 2001⁶². Důvodem pro změny tohoto soudního orgánu bylo neustálé rozšiřování pravomoci Evropských společenství.

V této kapitole se budu zabývat mimo jiné také dalšími soudy spadajícími pod Evropský soudní systém. Jsou to Soud prvního stupně a Soud pro veřejnou službu. Někdy se tyto dva soudy zahrnují pod jeden název Soudní dvůr Evropských společenství. Já však tento termín používám pouze pro „nejvyšší“ Evropský soudní dvůr zřízený roku 1951. Kapitola, ve které se budu věnovat všem třem soudům je proto nazvaná Evropský soudní systém.

3.2.1 Dřívější podoba Soudního dvora Evropských společenství

První Soudní dvůr Evropského společenství uhlí a oceli vznikl dne 18. dubna 1951 při podpisu Pařížské smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli (dále též Soudní dvůr ESUO), která vstoupila v platnost dne 23. července 1952 a jejíž platnost vypršela dne 23. července 2002. Úkolem Soudního dvora ESUO mělo být zajištění dodržování práva Společenství, jeho jednotné uplatňování ve všech členských státech a řešení sporů vyvolaných jeho uplatňováním. Na počátku byl tento soud tvořen sedmi soudci a dvěma generálními advokáty, a to z toho důvodu, že Pařížská smlouva nestanovila počet soudců rovnající se počtu členských států.

Soudní dvůr Evropských společenství vznikl dne 25. března 1957, při podpisu Římských smluv o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství atomové energie (EURATOM), které vstoupily v účinnost dne 1. ledna 1958. Tento soudní orgán nahradil Soudní dvůr ESUO a byl společný všem třem společenstvím, včetně Evropského společenství uhlí a oceli. Soudní dvůr Evropských společenství se tak stal spolu s Parlamentním shromážděním jednotným orgánem Evropských společenství.

⁶² Přijetím revizních smluv – Římské smlouvy, Jednotný evropský akt, Maastrichtská smlouva, Amsterodamská smlouva a Niceská smlouva.

S rozšiřováním evropské integrace a s přibýváním počtu žalob vzrůstala také pracovní zátěž Soudního dvora Evropských společenství, proto bylo zapotřebí zřídit druhou soudní instanci.

3.2.2 Vznik Soudu prvního stupně Evropských společenství

Jednotný evropský akt, pozměňující Pařížskou smlouvu a Římské smlouvy, který byl podepsán dne 28. února 1986 a vstoupil v účinnost dne 1. července 1987, umožnil Soudnímu dvoru Evropských společenství požádat Radu Evropské unie, aby při Soudním dvoru Evropských společenství zřídila nový Soud prvního stupně Evropských společenství. Soudní dvůr prvního stupně Evropských společenství vznikl tedy rozhodnutím Rady Evropské unie dne 24. října 1988. Od tohoto data byl Soudní dvůr Evropských společenství tvořen dvěma nezávislými soudy. Na Soud prvního stupně byla přenesena část sporů z hospodářské oblasti, kterou se do té doby zabýval Soudní dvůr Evropských společenství.

K dalším přesunům pravomocí ze Soudního dvora Evropských společenství na Soud prvního stupně došlo v návaznosti na vstup v účinnost Smlouvy o Evropské unii (Maastrichtské smlouvy), podepsané dne 7. února 1992, Amsterodamské smlouvy, podepsané dne 2. října 1997, a Niceské smlouvy, podepsané dne 26. února 2001.

3.2.3 Dnešní podoba Evropského soudního systému

Soudní dvůr Evropských společenství a Soud prvního stupně mají dnes přesně vymezené soudní pravomoci. Soudní dvůr Evropských společenství, jako soud nejvyšší, přezkoumává legalitu aktů Společenství a zajišťuje jednotnou interpretaci a aplikaci práva Společenství. Spolupracuje, především v rámci řízení o předběžných otázkách, se všemi vnitrostátními soudy, které jsou *obecnými soudy* v oblasti komunitárního práva.

Soud prvního stupně je příslušný k rozhodování v prvním stupni o všech přímých žalobách podaných jednotlivci a členskými státy s výjimkou těch, které jsou vyhrazeny ESD. K Soudu prvního stupně jsou podávány především žaloby ve věcech týkajících se práva Společenství v oblasti hospodářské soutěže, státních podpor nebo ochranných známek Společenství.

Z důvodu nárůstu pracovního zatížení Soudu prvního stupně a v souladu s Niceskou smlouvou, která umožnila Soudnímu dvoru požádat o vytvoření soudních komor, se rozhodlo o přesunutí sporů týkajících se evropské veřejné služby na specializovaný soud, který nese název Soud pro veřejnou službu Evropské unie.

Soud pro veřejnou službu Evropské unie vznikl rozhodnutím Rady Evropské unie dne 2. listopadu 2004, a to na základě ustanovení Niceské smlouvy, která vstoupila v účinnost dne 1. února 2003. Vytvořením tohoto specializovaného soudu se ulehčilo Soudu prvního stupně o spory mezi orgány a jejich zaměstnanci.

3.3 Prameny práva

Jak už bylo několikrát řečeno, Evropské společenství má pravomoc vytvářet svůj vlastní právní systém, tedy i právní normy závazné jak pro členské státy Evropské unie, tak pro jejich vnitrostátní subjekty. Právo Evropských společenství neboli komunitární právo tvoří pouze jeden ze tří pilířů Evropské unie. Mylně se mu také přezdívá evropské právo nebo právo Evropské unie. A to z toho důvodu, že pojem práva Evropské unie zahrnuje i zbylé dva pilíře Evropské unie, které však mají charakter práva mezinárodního.

Naproti tomu komunitární právo je svébytným autonomním právním systémem odlišným jak od práva vnitrostátního, tak od mezinárodního. Právo Evropské unie můžeme tedy rozdělit na právo komunitární a právo unijní. Komunitární právo neboli *acquis communautaire* je soubor platných právních norem Evropských společenství, které jsou přednostně a bezprostředně aplikovatelné v členských státech, a to za podmínek stanovených samotným komunitárním právem, nikoliv tedy právem vnitrostátním.

Podle původu právních norem se dělí na právo primární a právo sekundární. Primární právo je nejvyšším stupněm Evropských společenství a tvoří jej převážně základní dokumenty zakládající celou strukturu institucí Společenství (např. zřizovací smlouvy). Do primárního práva dále patří mezinárodní smlouvy a obecné zásady právní.

Instituce Společenství pak ve vymezených oblastech vytváří právní akty, které tvoří sekundární právo. Evropský parlament společně s Radou Evropské unie, Rada Evropské unie a Evropská komise vydává nařízení a směrnice, činí konkrétní rozhodnutí (jako závazné akty komunitárního práva) a formuluje doporučení nebo stanoviska (jako nezávazné akty komunitárního práva).

Mezi prameny práva se dále řadí judikatura ESD a ostatní prameny, jako jsou např. různé institucionální dohody či deklarace.⁶³

Komunitární právo lze dále dělit na institucionální a materiální. Materiální komunitární právo reguluje především právní vztahy vznikající při vytváření a fungování jednotného vnitřního trhu, měnové unie a při dosahování cílů jednotlivých

63 Král R.: Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy. C.H. Beck, Praha 2003.

politik Evropského společenství. Institucionální komunitární právo upravuje organizační strukturu Evropského společenství, složení, kompetencí a pravomocí jednotlivých orgánů ES, např. Rady Evropské unie, Evropské komise, Evropského parlamentu, Soudního dvora Evropských společenství atd. Upravuje též vztahy mezi jednotlivými institucemi a jejich vztahy k členským státům.

Prameny zřizujícími Soudní dvůr Evropských společenství jsou především zakládající smlouvy společně s revizními smlouvami Evropských společenství, jako např. Římské smlouvy nebo Jednotný evropský akt, dále je to Statut Soudního dvora Evropských společenství a Jednací řád Soudního dvora Evropských společenství.

3.4 Organizační struktura

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, Soudní dvůr Evropských společenství je vytvořený v souladu s ustanoveními zřizovacích smluv⁶⁴ a Statutu Soudního dvora Evropských společenství. Řízení před ním je upraveno Jednacím řádem Soudního dvora Evropských společenství ze dne 19. června 1991⁶⁵ Evropský soudní dvůr je složen ze sedmadvaceti soudců a osmi generálních advokátů.

3.4.1 Soudci a generální advokáti

Soudní dvůr Evropských společenství se skládá ze soudců, jejichž počet se rovná počtu členských států Evropské unie. Soudci musí být absolutně nezávislí na členských státech. „Soudci jsou vybíráni z osob, které poskytují záruky naprosté nezávislosti a nestrannosti, a které splňují požadavky nezbytné k výkonu nejvyšších soudních funkcí v jejich zemích nebo jsou obecně uznávanými znalci práva. Soudce nemůže vykonat po dobu své funkce žádnou jinou politickou nebo administrativní činnost, ať placenou nebo neplacenou. Může však vykonávat činnosti jiné, které jsou s funkcí soudce slučitelné, např. přednášet na vysoké škole či publikovat.“⁶⁶

Dle čl. 2 Statutu Soudního dvora Evropských společenství je funkční období soudců šest let, přičemž každé tři roky se obměňuje polovina soudců. Svoji funkci může soudce zastávat opakovaně.

Funkční období soudců zaniká uplynutím funkčního období, smrtí nebo odstoupením. Soudci si volí ze svého středu předsedu ESD na dobu tří let, s možností opakovaného zvolení. Předseda řídí soudní činnost, jakož i správu Soudního dvora Evropských společenství a předsedá zasedáním a poradám nejvyšších soudních kolegií.

Generální advokáti Soudního dvora Evropských společenství mají stejné postavení jako soudci. Projednávanou věc posuzují jak z hlediska skutkového, tak z hlediska právního. Vypracovávají stanovisko k řešení věci, které prezentují na závěr ústního jednání. Stanoviska generálních advokátů nejsou pro soud závazná. Generální advokáti vysloví před soudem kvalifikované názory a návrhy rozhodnutí, které soudci někdy

64 Smlouva o EU, Smlouva o ES a Smlouva o ESAE.

65 Poslední změna Jednacího řádu Soudního dvora proběhla dne 13. ledna 2009.

66 Tyč. V: Úvod do mezinárodního a evropského práva. Masarykova univerzita, Brno 2007, str. 71.

respektují, jindy nikoli. V každém případě jsou pro ně tato stanoviska významnou pomůckou, která usnadňuje rozhodování soudců.

„Usnadnění práce soudcům ovšem není jediná ani základní funkce stanoviska generálního advokáta. Význam činnosti generálních advokátů se zvyšuje v případech, kdy Evropský soudní dvůr rozhoduje v první a zároveň poslední instanci, kdy jakoby „supluje“ první ze dvou instancí, aby každá důležitější věc byla posouzena dvakrát.“⁶⁷

Při soudním řízení ESD určí předseda Soudu soudce zpravodaje z řad soudců ESD a první generální advokát určí generálního advokáta, kteří jsou vždy pověřeni obeznámit se s danou věcí a sledovat průběh řízení.⁶⁸ Soudce zpravodaj společně s generálním advokátem může kdykoli v průběhu řízení požádat účastníky řízení, aby v předložili všechny údaje týkající se rozhodných skutečností, veškeré dokumenty nebo kterékoli jiné údaje, které považují za rozhodné.⁶⁹

3.4.2 Formy zasedání Soudního dvora Evropských společenství

Soudní dvůr Evropských společenství zasedá v několika formacích. V plenárním zasedání, tedy v plném počtu, rozhoduje ve zcela výjimečných případech, které jsou jasně definované v zakládajících smlouvách. Dále zřizuje senáty složené ze tří a pěti soudců a velký senát složený ze třinácti soudců.⁷⁰ Soudci volí ze svého středu předsedy senátů. Velkému senátu předsedá předseda ESD. Členy velkého senátu jsou rovněž předsedové senátů složených z pěti soudců a jiní soudci určení za podmínek stanovených jednacím řádem. Velký senát rozhoduje, požádá-li o to členský stát nebo instituce Evropského společenství.

67 Tyč V.: Úvod do mezinárodního a evropského práva. Masarykova univerzita, Brno 2007, str. 71.

68 <http://www.euroskop.cz/105/sekce/prubeh-soudniho-rizeni/>

69 Dle čl. 54a Jednacího řádu Evropského soudního dvora.

70 Dle čl. 16 Statutu Evropského soudního dvora.

3.5 Řízení před Soudním dvorem Evropských společenství

Řízení před Soudním dvorem Evropských společenství má dvě části – část písemnou a část ústní.⁷¹ Řízení před ESD je upraveno, kromě zřizovacích smluv, Statutem Soudního dvora Evropských společenství, podrobněji však Jednacím řádem Soudního dvora Evropských společenství.⁷²

3.5.1 Zahájení řízení

K zahájení řízení před ESD dochází na základě podání návrhu na soudní rozhodnutí, což může být žaloba nebo žádost o rozhodnutí předběžné otázky, zaslaného kanceláři ESD (tajemníkovi ESD). Návrh na zahájení řízení musí být písemný. Tajemník zveřejní sdělení o žalobě v Úředním věstníku Evropské unie, kde se s ním lze seznámit. Žaloba se dále doručí druhému účastníku řízení, který má jeden měsíc na to, aby předložil vyjádření k žalobě.⁷³ Žalobce má právo pouze na repliku, žalovaný na dupliku, v obou případech ve lhůtě jednoho měsíce.

Ke každému případu je vždy pověřen jeden soudce zpravodaj a generální advokát, kteří mají za úkol sledovat průběh věci. Dle čl. 58 Jednacího řádu Soudního dvora Evropských společenství jsou členské státy a orgány Evropské unie v řízení povinně zastoupeny zmocněncem, jednotlivě advokátem. Tato fáze končí tehdy, když soudce zpravodaj vypracuje svou zprávu a je určen termín veřejného slyšení, který stanoví předseda Soudu.

3.5.2 Průběh řízení

Další fází řízení je tzv. ústní procedura, která je veřejná, nerozhodne-li ESD jinak,⁷⁴ a je zahájena tím, že soudce zpravodaj přednese svou zprávu v dané věci.⁷⁵ Ústní jednání v řízení před Soudním dvorem lze vypustit na návrh soudce zpravodaje nebo generálního advokáta, pokud žádná ze stran nepodá námitky (zejména u řízení o předběžné otázce). Při ústním jednání objasňují zástupci stran svá stanoviska. V závěru ústního jednání podá generální advokát své definitivní stanovisko s odůvodněním a

71 Dle čl. 20 Statutu Evropského soudního dvora.

72 Jednací řád Soudního dvora ze 4.12.1974, ve znění pozdějších změn a doplňků.

73 Jde o žalobní odpověď neboli repliku. Dle čl. 40 Jednacího řádu Evropského soudního dvora.

74 Dle čl. 31 Statutu Evropského soudního dvora.

75 Dle čl. 20 Statutu Evropského soudního dvora.

předseda senátu jednání uzavře.⁷⁶ Soudci přijímají rozhodnutí na neveřejném zasedání konsensem.

3.5.3 Druhy řízení

V řízení před Evropským soudním dvorem se rozlišuje řízení o předběžné otázce, jako žaloby nepřímé (nemají žalobní charakter) a řízení o ostatních žalobách, nazvané žaloby přímé (např. žaloba na neplatnost).

a) Řízení o předběžných otázkách⁷⁷

Soudní dvůr Evropských společenství spolupracuje se všemi soudy členských států, které jsou v oblasti komunitárního práva soudy obecnými. K tomu, aby bylo zajištěno účinné a stejnorodé uplatňování právních předpisů Společenství a aby bylo zabráněno rozdílnému výkladu, se mohou vnitrostátní soudci obrátit na Evropský soudní dvůr, aby ho požádali o upřesnění výkladu práva komunitárního. Evropský soudní dvůr neodpovídá pouhým posudkem, ale rozsudkem o předběžné otázce nebo odůvodněným usnesením. Jakmile je žádost přeložena překladatelským útvarem Evropského soudního dvora do všech jazyků Společenství, oznámí ji soudní kancelář účastníkům v soudním řízení, ale také všem členským státům a orgánům. Zveřejní v úředním věstníku sdělení, ve kterém uvede zejména účastníky řízení a obsah otázek. Účastníci řízení, členské státy a orgány Společenství mají dva měsíce na to, aby předložili ESD svá písemná vyjádření.

b) Žaloba pro porušení smlouvy (dozorčí žaloba)⁷⁸

Evropská komise může iniciovat toto řízení, má-li důvod se domnívat, že členský stát neplní své závazky, které vyplývají z komunitárního práva. Toto řízení může iniciovat také jiná členská země. V daném případě ESD určí, které povinnosti byly porušeny, popř. nařídí, jaká opatření musí být přijata k odstranění protiprávní situace. Pokud je obviněný členský stát skutečně shledán vinným, musí dát věci neprodleně do pořádku. Jestliže Soudní dvůr Evropských společenství shledá, že členský stát neplní povinnosti vyplývající z jeho rozhodnutí, může takové zemi uložit pokutu. Soud nemá vlastní sankční iniciativu a je vázán návrhem Evropské komise.⁷⁹

⁷⁶ Dle čl. 59 Jednacího řádu Evropského soudního dvora.

⁷⁷ Dle čl. 234 Smlouvy ES.

⁷⁸ Dle čl. 232 Smlouvy ES.

⁷⁹ Pítrová L, Pomahač R.: Evropské správní soudnictví, C.H. Beck, Praha 1998.

c) Žaloba na neplatnost⁸⁰

Předmětem tohoto řízení je odstranění protiprávního aktu vydaného orgánem Evropské unie (Rada Evropské unie, Evropská komise, Evropský parlament, Evropská centrální banka, popř. i Soudní dvůr Evropských společenství).

Žalobu mohou podat jak privilegovaní žalobci (členský stát, Rada Evropské unie, Evropská komise, nově také Evropský parlament), tak neprivegovaní (jakákoli fyzická či právnická osoba). Pokud žalobu podá privilegovaný žalobce, je k projednání žaloby příslušný Soudní dvůr Evropských společenství. Pokud se na soud obrátí neprivegovaný žalobce, v takovém případě je příslušný Soud prvního stupně. Dle čl. 230 Smlouvy o ES mohou být předmětem těchto žalob pouze právně závazné akty, nikoli tedy doporučení a stanoviska. Pokud ESD shledá, že dotčený předpis nebyl přijat správně nebo nemá správný právní základ ve smlouvách, může ho prohlásit za neplatný.

d) Žaloba na nečinnost⁸¹

V tomto řízení se jedná o nečinnost Evropské komise, Rady Evropské unie a Evropského parlamentu, která je v rozporu se zřizovací smlouvou, podle které mají tyto instituce povinnost konat. Tato žaloba však může být podána teprve poté, co byl orgán vyzván, aby jednal. Žalobu mohou opět podat jak privilegovaní tak neprivegovaní žalobci. Jestliže je shledána protiprávnost opomenutí, je dotčený orgán povinen ustát v nečinnosti vhodnými opatřeními. Příslušnost k rozhodování o žalobě na nečinnost se dělí opět mezi Soudní dvůr Evropských společenství a Soud prvního stupně podle stejných kritérií jako v případě řízení o prohlášení neplatnosti.

e) Žaloba na náhradu škody⁸²

„Základem nároku na náhradu škody je mimosmluvní odpovědnost Společenství za škodu způsobenou jejich orgány nebo zaměstnanci při výkonu jejich funkce. Žalobu lze podat do pěti let od vzniku škody. Ta se hradí v souladu s obecnými právními zásadami společnými členskými státem.“⁸³

80 Dle čl. 230 Smlouvy ES.

81 Dle čl. 232 Smlouvy ES.

82 Dle čl. 235 Smlouvy ES.

83 <http://www.eps.cz/epravo/index.php?art=rizeni>

3.5.4 Rozhodnutí

Po ukončení ústního řízení má Evropský soud přiměřenou lhůtu na vydání rozsudku (nálezu), který představuje rozhodnutí ve věci samé. Porady o rozsudku jsou tajné, musí se jich účastnit vždy nejméně tři soudci (rozhoduje-li senát), resp. sedm soudců (rozhoduje-li plénum), a vždy se rozhoduje většinou hlasů při lichém počtu soudců. Formy rozhodnutí jsou rozsudek, usnesení a posudek.

a) Rozsudek

Dle čl. 64 Jednacího řádu Evropského soudního dvora se rozsudek vyhláší veřejně a tak, aby se strany mohly vyhlášení účastnit. Rozsudek musí být vždy řádně odůvodněn. Všechny rozsudky jsou publikovány v oficiálních sbírkách Evropské unie.

Podle čl. 63 Jednacího řádu Evropského soudního dvora by měl rozsudek obsahovat:

- údaj o tom, že byl vydán ESD;
- datum vyhlášení;
- jména předsedy a zúčastněných soudců;
- jméno generálního advokáta;
- jméno vedoucího soudní kanceláře;
- označení účastníků řízení;
- jména zmocněnců, poradců a advokátů účastníků řízení;
- návrhové žádání účastníků řízení;
- údaj o vyslechnutí generálního advokáta;
- stručný popis skutkového stavu;
- odůvodnění;
- výrok včetně rozhodnutí o nákladech řízení.

b) Usnesení

Usnesení je procesním rozhodnutím. Usnesení se používá také ve zvláštním případě v řízení o předběžné otázce. Je-li v daném případě tato otázka identická s otázkou, o níž ESD již rozhodl nebo kde může být odpověď bez problémů vyvozena z existující

judikatury, může Soudní dvůr Evropských společenství po slyšení generálního advokáta kdykoli rozhodnout odůvodněným usnesením.⁸⁴

c) Posudek

Evropský soudní dvůr může být požádán o vydání posudku o slučitelnosti zamýšlené dohody s ustanovením Smlouvy o založení ES. Je-li posudek ESD odmítavý, může dohoda vstoupit v platnost jen v souladu s článkem 48 Smlouvy o EU.⁸⁵

3.5.5 Opravné prostředky

Rozsudek Soudního dvora Evropských společenství je konečný a nelze proti němu podat odvolání. Odvolání jako řádný opravný prostředek je možno podat proti rozhodnutí Soudu prvního stupně k ESD nebo proti rozhodnutí Soudu pro veřejnou službu k Soudu prvního stupně. Odvolání musí být podáno ve lhůtě dvou měsíců od vyhlášení napadeného rozsudku. Odvolání je možné jen v otázkách práva, nikoli skutkového stavu. Nemůže měnit předmět sporu. O odvolání rozhoduje Evropský soudní dvůr v plném nebo zkráceném řízení a může buďto sám s konečnou platností rozhodnout, anebo napadený rozsudek zrušit a věc vrátit Soudu prvního stupně.⁸⁶

Jako další z opravných prostředků lze použít obnovu řízení neboli revizi rozhodnutí. Obnovu řízení lze uplatnit v případě, že po vydání rozhodnutí vyjde najevo nová skutečnost, která do doby vynesení rozsudku nebyla známa soudu ani straně, a která by podstatně ovlivnila rozhodnutí soudu, kdyby byla známá včas. Lhůta o žádost o revizi je deset let od vydání rozhodnutí.

84 Tyč V.: Úvod do mezinárodního a evropského práva. Masarykova univerzita, Brno 2007.

85 Dle čl. 300, odst. 6 Smlouvy o založení ES.

86 Tyč V.: Úvod do mezinárodního a evropského práva. Masarykova univerzita, Brno 2007.

4 SROVNÁNÍ SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

4.1 Základní fakta

Jak už bylo v úvodu zmíněno ve své práci se zaměřuji na dvě odlišné instituce, které vychází z jiného právního základu. Evropský soud pro lidská práva je mezinárodním soudním dvorem Rady Evropy a jeho hlavním úkolem je kontrola nad dodržováním Evropské úmluvy. Naproti tomu Soudní dvůr Evropských společenství je orgánem Evropské unie, který zajišťuje dodržování práva komunitárního.

Sídlo Evropského soudu pro lidská práva leží v alsaském městě Štrasburk na pomezí Francie a Německa. Populace tohoto města čítá okolo tři sta tisíc obyvatel. Štrasburk je vedle Bruselu považován za druhé hlavní město Evropy. A to proto, že ve Štrasburku sídlí hned několik evropských institucí najednou, jde např. o Palác Evropy - sídlo Evropského parlamentu,⁸⁷ dále sídlo Rady Evropy a sídlo Evropské nadace pro vědu.

Naproti tomu sídlo Soudního dvora Evropských společenství se nachází v hlavním městě Lucemburska, v osmdesátitisícovém Lucemburku. Rozlohou i počtem obyvatel je menší než Štrasburk.

Evropský soud pro lidská práva byl zřízen smlouvou podepsanou v roce 1959. Kdežto Soudní dvůr Evropských společenství byl zřízen smlouvou podepsanou v roce 1951. Z toho vyplývá, že ESD je o osm let starší institucí. Nutno však podotknout, že dnešní podoba obou soudů se připisuje pozdějšímu datu. Pro ESLP byl rozhodující rok 1998, kdy vstoupil v účinnost 11. Protokol k Evropské úmluvě. ESD prošel četnějšími změnami. První institucionální změna ho potakala už v roce 1957, kdy se ze Soudního dvora Evropského společenství uhlí a oceli stal Soudní dvůr Evropských společenství.

Počet soudců Evropského soudu pro lidská práva se rovná počtu členských států Rady Evropy, které však ratifikovaly Evropskou úmluvu. V současnosti má Evropský soud sedmačtyřicet soudců.

⁸⁷ Zasedání Evropského parlamentu se konají také v Bruselu a v Lucemburku.

Kdežto počet soudců Soudního dvora Evropských společenství se rovná počtu členských států Evropské unie. V současnosti má ESD sedmadvacet soudců. K počtu soudců Evropského soudního dvora můžeme přičíst také osm generálních advokátů, kteří jsou jeho nedílnou součástí. Výsledný počet ESD by tedy činil pětatřicet soudců. Přesto však zůstává Evropský soud pro lidská práva z hlediska počtu soudců soudem větším.

Obě soudní instituce přijímají žaloby jak od státu, tak od jednotlivců. U Evropského soudu pro lidská práva tomu tak nebylo vždy. Fyzické osoby mají tuto možnost teprve až od vstupu v účinnost 11. Protokolu k Evropské úmluvě. U Soudního dvora Evropských společenství se mohou fyzické osoby obracet pouze na některé druhy porušení komunitárního práva jako např. žaloba na neplatnost.

Pokud jde o porovnání dvou útvarů, díky kterým tyto dva soudy vznikly, je nutné zmínit, že Rada Evropy je klasickou mezinárodní organizací, která v současnosti sdružuje sedmačtyřicet členských států. Navíc je nejstarší politickou organizací na evropském kontinentu. Jejím cílem je zejména spolupráce členských států v oblasti ochrany lidských práv. Založena byla deseti evropskými státy v roce 1949 v Londýně a její sídlo je ve Štrasburku.

Naproti tomu Evropská unie je integračním útvarem sdružujícím sedmadvacet členských států. Je specifická tím, že členské státy přenesly část svých svrchovaných práv na toto Společenství. To znamená, že o různých otázkách, které jsou politikou Evropské unie, se nerozhoduje ve členských státech, ale v sídlech institucí Evropské unie.⁸⁸ Cíle Evropské unie jsou kromě jiného především politické a ekonomické. Evropské společenství bylo založeno pouze šesti zakládajícími členy v roce 1951 v Paříži. Oficiální sídlo je v Bruselu. Francie, Itálie, Belgie, Lucembursko a Nizozemí jsou země, které byly zakládajícími členy jak Rady Evropy, tak Evropské unie.

Zajímavé je, že země, jako jsou Spojené království, Norsko a Švédsko, se staly zakládajícími členskými státy pouze Rady Evropy. Z toho lze vyvodit, že vytvoření organizace zaručující ochranu lidských práv bylo pro mnohé země důležitější než integrace Evropy po vzoru Spojených států amerických.

⁸⁸ Hlavní města EU jsou Brusel, Štrasburk, Lucemburk. Sídlí zde hlavní instituce EU.

Komunitární právo se vyznačuje mnohojazyčností, které je potvrzeno čl. 314 Smlouvy o založení Evropského společenství a a také čl. 53 Smlouvy o Evropské unii. Evropská unie má v současnosti třiatdvacet úředních jazyků a stejný počet autentických jazyků, ve kterých jsou vyhotoveny zakládající smlouvy Evropské unie.

Evropský soud pro lidská práva má podobný mnohojazyčný režim jako Soudní dvůr Evropských společenství. To z toho důvodu, že snahou Evropského soudu pro lidská práva je působit přímo ve prospěch obyvatel členských států Rady Evropy. Jednotlivci mohou zasílat stížnost v kterémkoliv jazyce smluvních stran Evropské úmluvy. Řízení před Evropským soudem pro lidská práva se nicméně vede jen anglicky a francouzsky. Soudní dvůr Evropských společenství používá tradičně francouzštinu při svých poradách a jednání.

4.2 Institucionální vývoj

Stejně jako Evropský soud pro lidská práva, tak i Soudní dvůr Evropských společenství prošel značnými změnami. Tyto změny byly zapříčiněny neustálým přibýváním nových členských států u obou institucí a s tím související nárůst žalob podávaných k těmto soudům. Zajímavé je, že u Evropského soudu pro lidská práva došlo v důsledku těchto důvodů ke zrušení „prvoinstanční“ Evropské komise pro lidská práva a Evropského soudu pro lidská práva a k nahrazení těchto dvou institucí jedním Evropským soudem pro lidská práva.

Naproti tomu Soudní dvůr Evropských společenství v důsledku nárůstu žalob vytvořil další dva nezávislé soudy, které by mu ulehčily práci a zátěž. Důležitým krokem ke změně systému Evropského soudu pro lidská práva bylo přijetí 11. Protokolu k Evropské úmluvě v roce 1998. Institucionální změny u Evropského soudního dvora probíhaly v letech 1958, 1987 a 2004 při vstupu v účinnost pozměňujících smluv.⁸⁹

Revize štrasburského systému si přinesla také změnu v podobě možnosti jednotlivce přímo se obracet na Evropský soud. pro lidská práva.

4.3 Prameny práva

Evropský soud pro lidská práva se řídí převážně úmluvami vydanými Radou Evropy. Tou nejzákladnější úmluvou je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a

⁸⁹ Římské smlouvy, Jednotný evropský akt a Niceská smlouva.

základních svobod, která je doplňována dodatkovými protokoly. Evropská úmluva je také dokument, v rámci kterého je zřízen ESLP. Jak už víme, na Evropský soud pro lidská práva se mohou od roku 1998 obracet i jednotlivci.

Naproti tomu Soudní dvůr Evropských společenství se řídí prameny komunitárního práva, které je právem prvního pilíře Evropské unie. Tyto prameny jsou založeny na principu subordinace členských států, což znamená, že právní systémy členských států Evropské unie jsou podřízeny právu Evropského společenství.

4.4 Organizační struktura

Evropský soud pro lidská práva je vytvořený v souladu s Evropskou úmluvou, která je doplněna dodatkovými protokoly. Klíčový protokol pro změnu fungování Evropského soudu pro lidská práva byl Protokol č. 11. Řízení před ESLP je dále upraveno Jednacím řádem Soudu. Počet soudců se rovná počtu smluvních stran Evropské úmluvy, tedy sedmačtyřiceti.

Naproti tomu Soudní dvůr Evropských společenství je upraven zřizovacími smlouvami a Statutem Soudního dvora Evropských společenství. Řízení před ním je upraveno také Jednacím řádem Soudního dvora Evropských společenství. Počet soudců ESD se rovná počtu členů Evropské unie, tedy sedmadvaceti, což je o dvacet soudců méně, než je u Evropského soudu pro lidská práva.

Oba soudy zasedají v plénu, kde se rozhoduje o těch nejzávažnějších otázkách. Dále zřizují senáty a velké senáty – u Evropského soudu pro lidská práva je počet soudců Velkého senátu sedmnáct, u Soudního dvora Evropských společenství třináct. Jelikož je ESLP větší co do počtu soudců, zřizuje také výbory a sekce. ESD napomáhají také generální advokáti.

4.5 Řízení před Soudním dvorem Evropských společenství a Evropským soudem pro lidská práva

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva a před samotným Soudním dvorem Evropských společenství jsou jednostupňová, pokud ovšem nepočítáme řízení před Soudem prvního stupně, u kterého se lze odvolat k ESD, či Soud pro veřejnou službu EU, u kterého se lze odvolat k Soudu prvního stupně.

U Evropského soudu pro lidská práva existuje možnost požádat ve výjimečných případech o postoupení věci Velkému senátu, což supluje dvouinstanční řízení.

Způsobilost být účastníkem řízení před Evropským soudem pro lidská práva má každá fyzická osoba, nevládní organizace či skupina osob považující se za poškozené v důsledku porušení práv Evropské úmluvy. Účastníkem řízení před Evropským soudním dvorem mohou být jak privilegovaní, tak neprivilegovaní účastníci, záleží na typu řízení. Mezi privilegované patří např. členské státy či orgány Evropského společenství a mezi neprivilegované patří fyzické osoby. Neprivilegovaní účastníci se mohou obracet pouze na Soud prvního stupně, ale k Evropskému soudnímu dvoru mohou podat odvolání. Žaloby, se kterými se neprivilegovaní účastníci mohou obracet na soud jsou žaloba na neplatnost, žaloba na nečinnost a žaloba na náhradu škody. K Evropskému soudu pro lidská práva se mohou obracet stěžovatelé teprve poté, co neuspěli před vnitrostátním soudem.

Zahájení řízení jsou v obou případech písemná, kdy každý, kdo se obrací na soud oznámí údajné porušení práva. V případě Evropského soudu pro lidská práva je možné zaslat tzv. neformální dopis, ve kterém stěžovatel vylíčí údajné porušení práva chráněná Evropskou úmluvou. Teprve poté obdrží stěžovatel oficiální formulář stížnosti, který je po jeho zpětném zaslání k ESLP oficiálně zaregistrován. V řízení před Soudním dvorem Evropských společenství musí být každý účastník řízení zastupován zmocněncem či advokátem. U řízení před Evropským soudem pro lidská práva toto není nutné, ačkoli se to doporučuje.

V obou případech soudů sehrává důležitou roli soudce zpravodaj, který připraví veškeré podklady k projednávání věci. U Soudního dvora Evropských společenství je soudci zpravodajovi nápomocen také generální advokát, který se zabývá věcí dopodrobna a na závěr jednání vynese své stanovisko.

Řízení před Soudním dvorem Evropských společenství se dělí na žaloby přímé a žaloby nepřímé. Žaloby nepřímé nemají žalobní charakter. Jedná se totiž o spolupráci

mezi ESD a vnitrostátními neboli obecnými soudy, které si neví rady při vnitrostátním řízení s výkladem komunitárního práva.

U Evropského soudu pro lidská práva můžeme nalézt něco obdobného. Jde o tzv. posudky či poradní stanoviska, kdy se Výbor ministrů může obrátit na Evropský soud pro lidská práva, aby vydal posudek o právních otázkách týkajících se Evropské úmluvy a jejich protokolů. Rozdíl je však v tom, že v prvním případě se na Soudní dvůr Evropských společenství může obrátit členský stát, kdežto u Evropského soudu pro lidská práva pouze Výbor ministrů, orgán Rady Evropy.

Rozsudky obou Soudů jsou pro smluvní strany závazné. U ESD existují tři typy rozhodnutí – rozsudek, usnesení a posudek. Evropský soud pro lidská práva vydává rozsudky a poradní stanoviska na žádost Výboru ministrů. Náležitosti rozsudků obou Soudů jsou téměř totožné.

Evropský soud pro lidská práva	Soudní dvůr Evropských společenství
jméno předsedy a ostatních soudců tvořených senátem a jméno tajemníka nebo jeho zástupce;	jména předsedy a zúčastněných soudců; jméno generálního advokáta; jméno vedoucího soudní kanceláře;
datum vydání rozsudku a datum jeho vynesení;	datum vyhlášení;
označení stran;	označení účastníků řízení;
Jména zástupců, právníků a poradců stran;	jména zmocněnců, poradců a advokátů účastníků řízení;
popis řízení;	návrhové žádání účastníků řízení;
vyličení skutkového stavu;	stručný popis skutkového stavu;
souhrn závěrů stran;	údaj o vyslechnutí generálního advokáta;
právní odůvodnění;	odůvodnění;
výrok;	výrok včetně rozhodnutí o nákladech řízení.
případné odůvodnění o úhradě nákladů řízení;	
uvedení počtu soudců, kteří tvořili většinu;	
případné připojení stanoviska, jehož text je autentický.	

údaj o tom, že byl vydán Soudním dvorem
Evropských společenství.

Strany účastněné řízení před Evropským soudem pro lidská práva se mohou v tříměsíční lhůtě odvolat proti rozsudku senátu ESLP. Učiní tak tím, že požádají o postoupení věci Velkému senátu. Tuto žádost může zamítnout kolegium pěti soudců Velkého senátu.

Strany účastněné řízení před Soudním dvorem Evropských společenství se mohou odvolat pouze proti rozsudku Soudu prvního stupně, popř. proti rozsudku Soudu pro veřejnou službu, a to ve dvouměsíční lhůtě ode dne, kdy byl rozsudek vydán. Rozsudek Soudního dvora Evropských společenství je vždy konečný, stejně tak je vždy konečný rozsudek Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva.

5 ZÁVĚR

Dalo by se říct, že v dnešní Evropě existují a postupně se rozvíjí dva hlavní systémy ochrany lidských práv. První, starší systém vznikl na půdě Rady Evropy a je představován z převážné části Evropskou úmluvou o lidských právech a základních svobod. Druhý je systém ochrany lidských práv v rámci Evropské unie, který má více zdrojů, ale směřuje k ucelenému kodexu. Do budoucna by se jeho podoba mohla změnit z dnes právně nezávazné Charty základních práv Evropské unie ve smlouvu závaznou pro všechny členské státy. O sepsání této Charty rozhodlo v roce 1999 zasedání Evropské rady, a to na reakci padesátého výročí Všeobecné deklarace o lidských právech. Charta je inspirována také Evropskou úmluvou o lidských právech a základních svobod.

Během zpracování této práce jsem také došla k názoru, že mezi Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku a Soudním dvorem Evropských společenství v Lucemburku vzniká určitá konkurence v mechanismu soudní ochrany lidských práv. Vzhledem k tomu, že jsem se ve své práci zabývala pouze institucionálním srovnáním, ne však procesním, těžko mohou nyní porovnat, jak moc si tyto dva soudy konkurují a který z nich má ve svých rozhodnutích převládající vliv. Tato úvaha se nabízí jako zajímavé téma pro další podobnou závěrečnou práci. Zatím je však jasné, že v Evropě existují dva soudy, ke kterým se může člověk obrátit, chce-li se dovolat svých práv.

Tyto dva soudní mechanismy, které vznikly na půdě dvou odlišných útvarů a každý za jiným účelem, se postupem času vyvinuly v instituce, které si nejenom konkurují, ale zároveň se i doplňují. Mým cílem bylo zjistit, v čem se tyto dvě instituce liší a v čem shodují, respektive porovnat jejich fungování, historický vývoj či složení. Myslím si, že cíle jsem dosáhla a v závěrečné kapitole tyto dva soudy přehledně porovнала. Podle mého názoru, jedním z největších rozdílů těchto soudů je to, že Soudní dvůr Evropských společenství je omezený pouze na komunitární právo. Může totiž rozhodovat pouze tam, kde bylo porušeno právo Společenství, kdežto Evropský soud pro lidská práva žádné takové omezení nemá (hovoříme-li o ochraně lidských práv). To ho možná může stavět do výhodnější pozice.

Tato práce měla za cíl představit dva soudy, které si prošly určitým vývojem, než se staly soudy s dnešní podobou. Změny, které je potkaly, byly pro obě soudní instance klíčové. Evropský soud pro lidská práva prošel radikálnější proměnou v roce 1998, kdy vstoupil v účinnost 11. Protokol k Evropské úmluvě. Tento Protokol sloučil dva soudní orgány v jeden permanentně zasedající a nezávislý soud.

Naproti tomu Soudnímu dvoru Evropských společenství bylo umožněno, aby se vytvořily dva nové soudy, které by mu ulehčily od pracovní zátěže a převzaly některé druhy soudního řízení.

Evropský soud a Evropský soudní dvůr jsou soudy nestrannými a nezávislými. V osazenstvu obou soudů mají zastoupení všechny členské země, které jsou smluvními stranami Rady Evropy anebo Evropských společenství.

RESUMEN

El tema de mi tesis es comparar el Tribunal Europeo de Derechos Humanos con el Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas. La tesis se dedica a los dos Tribunales que fueron creados dentro de las organizaciones absolutamente diferentes. La primera institución judicial, el Tribunal Europeo de Derechos Humanos, es una institución fundada dentro del Consejo de Europa.

El Consejo de Europa es una organización política internacional (distinta de la Unión Europea) con su sede en Estrasburgo en Francia que consta de cuarenta y siete países democráticos de Europa. Su misión es promover la democracia y proteger los derechos humanos.

Por el contrario, la segunda institución judicial, el Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas, es una institución fundada dentro de la Unión Europea. La Unión Europea no es una organización intranacional clásica. Se trata de un conjunto de veinte y siete Estados europeos. La Unión Europea se distingue por un ordenamiento jurídico superior a las legislaciones nacionales y por la existencia y funcionamiento de sus propias instituciones políticas, superiores a las de los Estados miembros.

El Tribunal Europeo de Derechos Humanos tiene su sede en Estrasburgo (igual que el Consejo de Europa). Es el único órgano auténticamente judicial creado por el Consejo de Europa y compuesto de un número de jueces igual al número de Estados Contratantes (actualmente tiene cuarenta y siete jueces). No hay ninguna restricción en cuanto al número de jueces de una misma nacionalidad. Los jueces son elegidos por la Asamblea Parlamentaria del Consejo de Europa por un período de nueve años que no es renovable. Los jueces actúan en el Tribunal a título individual y no representan a ningún Estado miembro. No pueden ejercer ninguna actividad incompatible con sus deberes de independencia e imparcialidad. Su mandato finaliza cuando alcanzan la edad de setenta años.

El Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas tiene su sede en Luxemburgo y garantiza el respeto al derecho comunitario, la interpretación y la aplicación de los tratados de la Unión Europea. El Tribunal está compuesto por veinte y siete jueces (el

número de jueces es igual al número de Estados miembros de la UE) y ocho abogados generales. Los jueces y los abogados generales son designados de común acuerdo por los Gobiernos de los Estados miembros por un período de seis años renovable. Se eligen entre juristas o jueces que ofrezcan absolutas garantías de independencia y que reúnan las condiciones requeridas para el ejercicio de las funciones jurisdiccionales.

Hay que mencionar también los documentos por los cuales se dirigen los Tribunales. El convenio más importante para el Tribunal Europeo de Derechos Humanos es el Convenio Europeo de Derechos Humanos y las Libertades Fundamentales. El Convenio Europeo fue elaborado en el campo del Consejo de Europa. Quedó abierto a su firma en Roma, el 4 de Noviembre de 1950, entrando en vigor en Septiembre de 1953. La idea que inspiraba a sus autores eran los derechos enunciados en la Declaración Universal de los Derechos del Hombre de 1948. Por medio de este Convenio los Estados miembro del Consejo de Europa se comprometen a respetar los derechos y libertades fundamentales. El Convenio Europeo está permanentemente completado por los Protocolos Adicionales. Algunos Protocolos han añadido nuevos derechos y libertades y otros se refieren a la organización de las instituciones creadas por el Convenio y el procedimiento ante ellas.

La función del Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas y el procedimiento están arreglados por los Tratados Constitutivos, Estatuto del Tribunal de Justicia y Reglamento de procedimiento del Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas.

Como sabemos, ambos Tribunales han sufrido una transformación institucional considerable. La necesidad de reformación de ambos Tribunales causó el creciente número de casos llevados ante los órganos judiciales. El problema se agravó con la adhesión de nuevos Estados Contratantes de ambos Tribunales.

La adopción del Protocolo nº 11 al Convenio, que entró en vigor el 1 de noviembre de 1998, ha reestructurado el mecanismo de control del Tribunal Europeo de Derechos Humanos. La intención era simplificar la estructura mediante la creación de un Tribunal único y permanente con miras a reducir la duración del procedimiento y, al mismo

tiempo, reforzar el carácter judicial del sistema. Pues, desde noviembre 1998 el Tribunal funciona de forma permanente.

Contrariamente, mediante decisión del Consejo de 1988 y a petición del Tribunal de Justicia, se creó otro tribunal adicional – el Tribunal de Primera Instancia de las Comunidades Europeas. Una parte de los asuntos relacionados con la economía, de los que conocía hasta entonces el Tribunal de Justicia, fueron atribuidos así al Tribunal de Primera Instancia.

Y mediante la decisión de 2004 el Consejo creó otro tribunal adicional – el Tribunal de la Función Pública de la Unión Europea. La creación de este órgano jurisdiccional especializado ha permitido descargar al Tribunal de Primera Instancia de litigios entre las instituciones y sus empleados.

Finalmente quería mencionar la organización de los Tribunales. Según su Reglamento, el Tribunal Europeo de Derechos Humanos se divide en cinco Secciones, cuya composición, establecida por un período de tres años, debe estar equilibrada tanto desde el punto de vista geográfico como desde el de la representación de sexos, teniendo en cuenta los diferentes sistemas jurídicos existentes en los Estados Contratantes.

El Tribunal Europeo se reúne en formaciones variadas. El Tribunal, en Pleno, elige su Presidente y dos Vicepresidentes por un período de tres años renovable. La Gran Sala está compuesta por diecisiete jueces. En ella actúan como miembros representados por el Presidente y los Vicepresidentes del Tribunal así como los Presidentes de Sección. Salas de siete miembros se constituyen dentro de cada Sección, de modo rotatorio, con el Presidente de la Sección y el juez elegido a título del Estado en cuestión según cada caso. Cuando este juez no es miembro de la Sección, él o ella actuará en la Sala en calidad de miembro *ex officio*. Los miembros de la Sección que no son miembros titulares de la Sala serán suplentes. Dentro de cada Sección se constituyen por períodos de doce meses, Comités de tres jueces. Estos Comités son un elemento importante porque efectúan una gran parte de la labor de filtraje.

Los Jueces del Tribunal de Justicia eligen de entre ellos al Presidente del Tribunal de Justicia por un período de tres años renovable. El Presidente dirige los trabajos y los servicios del Tribunal y preside las deliberaciones en las formaciones más importantes

del Tribunal. El Tribunal de Justicia puede reunirse en Pleno, en Gran Sala (trece jueces) o en Salas de cinco o tres Jueces. El Tribunal de Justicia actúa en Pleno en casos mencionados en su Estatuto y cuando considere que un asunto reviste una importancia excepcional. Se reúne en Gran Sala cuando así lo solicita un Estado miembro o una institución de la Unión Europea. El resto de los asuntos se examinan en Salas de cinco o tres jueces. Los Presidentes de las Salas de cinco jueces son elegidos por tres años y los de las Salas de tres jueces por un año. Los abogados generales asisten al Tribunal. Están encargados de presentar, con toda imparcialidad e independencia, un dictamen jurídico (las conclusiones) en los asuntos que se les asignen.

GLOSÁŘ

1. Evropský soud pro lidská práva	Tribunal Europeo de Derechos Humanos, m.
2. Evropská úmluva o ochraně lidských základních svobod	Convenio Europeo de los práv a Derechos Humanos, m.
3. Protokol č. 11 k Evropské úmluvě	Protocolo adicional nº 11 al Convenio Europeo,m.
4. Evropská sociální charta	Carta Social Europea, f.
5. Sídlo soudu	Sede del Tribunal Europeo,f.
6. Rada Evropy	Consejo de Europa, m.
7. Palác lidských práv	Palacio de los derechos humanos,m.
8. Výbor ministrů	Comité de ministros, m.
9. Země se statusem pozorovatele	Estados observadores, m.
10. Mezinárodní organizace	Organización internacional, f.
11. Statut Rady Evropy	Estatuto del Consejo de Europa, m.
12. Parlamentní shromáždění	Asamblea Parlamentaria, f.
13. Generální tajemník	Secretario General, m.
14. Komisař pro lidská práva	Comisario de Derechos Humanos, m.
15. Kongres místních a územních orgánů Evropy	Congreso de los Poderes locales y regionales, m.
16. Sekretariát Rady Evropy	Secreraría del Consejo de Europa,f.
17. Zrušení trestu smrti	Abolición de la pena de muerte, f.
18. Ministr zahraničních věcí	Ministro de Asuntos Exteriores, m.
19. Všeobecná deklarace lidských práv	Declaración universal de Derechos del Hombre, f.
20. Plénum soudu	Pleno, m.
21. Sekce soudu	Sección, f.
22. Velký senát	Gran Sala, f.
23. Výbor	Comité, m.

24. Soudní dvůr Evropských společenství	Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas, m.
25. Evropský unie	Union Europea, f.
26. Smluvní strany, členské státy	Estados contratantes, m; Estados miembros, m.
27. Komunitární právo	Derecho comunitario, m.
28. Generální tajemník	Abogado general, m.
29. Zřizovací smlouvy	Tratados Constitutivos, m.
30. Jednací řád ESD	Reglamento de procedimiento del Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas, m.
31. Soud prvního stupně	Tribunal de Primera Instancia, m.
32. Soud pro veřejnou službu	Tribunal de la Función Pública, m.
33. Stanovisko generálního tajemníka	Dictamen jurídico del abogado general, m.
34. Řízení o předběžné otázce	Cuestión prejudicial, f.
35. Soudce zpravodaj	Juez ponente, m.
36. Úřední věstník EU	Diario Oficial de la Unión Europea, m.

ZDROJE

Odborná literatura

- Mezihorák F.: Evropanství a integrace. Olomouc 2001.
- Pomahač R.: Evropské právo. Univerzita Karlova, Praha 2003.
- Had M., Urban L.: Evropská společenství: první pilíř Evropské unie, Ústav mezinárodních vztahů, 2000.
- Rainer A.: Evropské právo a jeho aplikace v budoucím členském státě. C.H. Beck, Praha 2000.
- Král R.: Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy. C.H. Beck, Praha 2003.
- Křepelka F.: Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi. Masarykova univerzita, Brno 2007.
- Tyč V.: Úvod do mezinárodního a evropského práva. Masarykova univerzita, Brno 2007.
- Pítrová L., Pomahač R.: Evropské správní soudnictví. C.H. Beck, Praha 1998.

- Šturma P.: Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv. C.H. Beck, Praha 2003.
- Hýbnerová S.: Evropská ochrana lidských práv v dokumentech. Univerzita Karlova, Praha 2002.
- Šturma P.: Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv. Univerzita Karlova, Praha 1994.
- Rada Evropy: 800 milionů Evropanů. Dokumentační a informační středisko Rady Evropy, Praha 2001.
- Prouzová A.: Evropský soud pro lidská práva: organizace, pravomoci a řízení. Linde, Praha 2004.

Autentické dokumenty

- Smlouva o založení Evropského společenství – www.euroskop.cz
- Smlouva o Evropské unii – www.eur-lex-europa.eu
- Statut Soudního dvora – www.curia.europa.eu
- Jednací řád Soudního dvora - www.curia.europa.eu
- Statut Rady Evropy – www.radaevropy.cz
- Jednací řád Evropského soudu pro lidská práva – www.radaevropy.cz
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8 – www.radaevropy.cz
- Protokol č. 11 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod – www.radaevropy.cz
- Protokol č. 14 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod – www.radaevropy.cz

Internetové odkazy

- www.radaevropy.cz – Oficiální portál Rady Evropy
- www.echr.coe.int – Oficiální portál Evropského soudu pro lidská práva
- www.eps.cz – Ekologický právní servis: ochrana životního prostředí a lidských práv
- www.curia.europa.eu – Oficiální portál Soudního dvora Evropských společenství
- www.euroskop.cz – Portál o EU provozovaný Úřadem vlády ČR
- www.europa.eu – Oficiální portál EU

PŘÍLOHA I

Seznam soudců⁹⁰ Evropského soudu pro lidská práva

1. 12. 2008

1. Jean-Paul Costa, předseda Soudu	Francie
2. Christos Rozakis, místopředseda Soudu	Řecko
3. Nicolas Bratza, místopředseda Soudu	Velká Británie
4. Peer Lorenzen, předseda sekce	Dánsko
5. Françoise Tulkens, předseda sekce	Belgie
6. Josep Casadevall, předseda sekce	Andorra
7. Giovanni Bonello	Malta
8. Ireneu Cabral Barreto	Portugalsko
9. Corneliu Bîrsan	Rumunsko
10. Karel Jungwiert	Česká republika
11. Boštjan Zupančič	Slovinsko
12. Nina Vajić	Chorvatsko
13. Rait Maruste	Estonsko
14. Anatoly Kovler	Rusko
15. Vladimiro Zagrebelsky	Itálie
16. Elisabeth Steiner	Rakousko
17. Lech Garlicki	Polsko
18. Elisabet Fura-Sandström	Švédsko
19. Alvina Gyulumyan	Arménie
20. Khanlar Hajiyev	Ázerbájdžán
21. Ljiljana Mijović	Bosna a Hercegovina
22. Dean Spielmann	Lucembursko
23. Renate Jaeger	Německo
24. Egbert Myjer	Nizozemí

⁹⁰ Místa soudců za San Marino a Ukrajinu jsou v současnosti neobsazená.

25. Sverre Erik Jebens	Norsko
26. Davíd Thór Björgvinsson	Island
27. Danutė Jočienė	Litva
28. Ján Šikuta	Slovenská republika
29. Dragoljub Popović	Srbsko
30. Ineta Ziemele	Lotyšsko
31. Mark Villiger	Lichtenštejnsko
32. Isabelle Berro-Lefèvre	Monako
33. Päivi Hirvelä	Finsko
34. Giorgio Malinverni	Švýcarsko
35. George Nicolaou	Kypr
36. Luis López Guerra	Španělsko
37. András Sajó	Maďarsko
38. Mirjana Lazarova Trajkovska	„bývalá jugoslávská republika Makedonie“
39. Ledi Bianku	Albánie
40. Nona Tsotsoria	Gruzie
41. Ann Power	Irsko
42. Zdravka Kalaydjieva	Bulharsko
43. Işıl Karakaş	Turecko
44. Mihai Poalelungi	Moldávie
45. Nebojša Vučinić	Černá Hora

PŘÍLOHA II

Seznam soudců Soudního dvora Evropských společenství

1. Vassilios Skouris, předseda Soudu	Řecko
2. Peter Jan	Rakousko
3. Antonio Tizzano	Itálie
4. José Narciso da Cunha Rodrigues	Portugalsko
5. Christiaan Willem Anton Timmermans	Nizozemsko
6. Allan Rosas	Finsko
7. Rosario Silva de Lapuerta	Španělsko
8. Koen Lenaerts	Belgie
9. Konrad Hermann Theodor Schiemann	Spojené království
10. Jerzy Makarczyk	Polsko
11. Pranas Kūris	Litva
12. Endre Juhász	Maďarsko
13. George Arestis	Kypr
14. Anthony Borg Barthet U.O.M.	Malta
15. Marko Ilešič	Slovinsko
16. Jiří Malenovský	Česká republika
17. Ján Klučka	Slovensko
18. Uno Lõhmus	Estonsko
19. Egils Levits	Lotyšsko
20. Aindrias Ó Caoimh	Irsko
21. Lars Bay Larsen	Dánsko
22. Pernilla Lindh	Švédsko
23. Jean-Claude Bonichot	Francie
24. Thomas von Danwitz	Německo
25. Alexander Arabadjiev	Bulharsko
26. Camelia Toader	Rumunsko
27. Jean-Jacques Kasel	Lucembursko

Roger Grass, **tajemník Soudní kanceláře**

1. Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, **generální advokát**
2. Juliane Kokott, **generální advokátka**
3. Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro, **generální advokát**
4. Eleanor Sharpston, **generální advokátka**
5. Paolo Mengozzi, **generální advokát**
6. Yves Bot, **generální advokát**
7. Ján Mazák, **generální advokát**
8. Vericy Trstenjak, **generální advokátka**